

УДК 341.24:502.3"2015"

Дедков М. В.¹

Староконь М. А.²

¹ канд. іст. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-210 НУ «Запорізька політехніка»

ПАРИЗЬКА КЛІМАТИЧНА УГОДА 2015 РОКУ

12 грудня 2015 року було прийнято нову міжнародну кліматичну угоду – Паризький договір. 22 квітня 2016 року на урочистій церемонії Паризьку угоду підписали 175 країн, в т.ч. і Україна [3].

Паризька угода — угода в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC) щодо регулювання заходів зі зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020 р. Паризька хартія має прийти на зміну Кіотському протоколу.

Паризьку угоду прийняли у 2015 році. Цим самим країни-підписанти погодилися втримувати рівень глобального потепління на рівні, нижчому за 2⁰ С від середини ХХ ст. – саме тоді у світі почався час активного промислового розвитку. Також вони зобов’язались докласти усіх зусиль для обмеження підняття температури до 1,5⁰ С до кінця століття. Досить амбітна

мета, враховуючи, що нині цей показник уже майже сягнув 1°C , а темпи потепління щороку зростають. Однак її необхідно досягнути, якщо ми хочемо зберегти світ придатним для життя, яким ми його знаємо – такі прогнози вчених з Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату, найбільшого всесвітнього органу, який аналізує наукові дані щодо нинішнього стану клімату та імовірного його розвитку.

Паризька угода – це не перший договір, що об'єднує зусилля у боротьбі зі зміною клімату. Усе почалося у 1992 році, коли була підписана Рамкова конвенція ООН з питань зміни клімату (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC). 154 підписанти UNFCCC погодилися скорочувати парникові викиди і тим самим вперше офіційно визнали загрозу зміни клімату. Конвенція вступила в силу у 1994, і вже у 1995 відбулася перша Конференція сторін (Conference of the Parties, COP), де країни почали обговорювати, як досягти поставленої мети – скорочення викидів парникових газів. 2-13 грудня в Мадриді відбудеться 25-та така конференція.

Шляхом роботи усіх країн на досягнення глобальної мети у рамках UNFCCC, від самого початку розроблялись різні інструменти. Після кількох конференцій був підписаний Кіотський протокол, що вступив у силу у 2005 році. Він, на відміну від Конвенції, містив уже чіткі цілі для країн щодо зменшення викидів. В середньому до цього часу вони мали знизити викиди на 4,2 % від базового року (у більшості країн – 1990). Однак, у перший період (2008-2012) ці цілі були встановлені лише для 37 розвинених країн та ЄС. Тож хоч у середньому ціль цих країн була досягнута, глобальна кількість викидів все ж зростає. Подальші зобов'язання мали би стосуватися вже й інших країн світу, однак після завершення першого перемовини зайшли в глухий кут, цілі та тривалість наступного періоду так і не були встановлені, тому Кіотський протокол фактично вже не є дійсним.

Цей договір часто звинувачували у неефективності, адже дві країни, які продукують найбільше парникових викидів – Китай та США – не були його частиною. Перший не мав зобов'язань як країна, що розвивається. Другі ж відмовилися від участі, аргументуючи це в основному відсутністю зобов'язань Китаю.

Тож в рамках UNFCCC на заміну Кіотському протоколу з'явилася Паризька угода, яку підписали 195 країн та ратифікували станом на листопад 2019 вже 187 [1].

Паризька угода спрямована на боротьбу з глобальним потеплінням шляхом зменшення викидів вуглекислого газу. На відміну від Кіотського протоколу, в Парижській угоді не прописані зобов'язання сторін, а йдеться про національно визначений внесок (НВВ), який країни встановлюють самостійно і звітують про його виконання. Кожні 5 років НВВ переглядається на більш амбітний. Країни, які підписали угоду, зобов'язуються скеровувати

свої зусилля на те, щоб до 2050 року не допустити зростання середньорічної температури у світі більш, ніж на два градуси Цельсія. Бо ж глобальне потепління спричиняє посухи, танення льодовиків, затоплення прибережних територій, зникнення окремих видів тварин і рослин тощо.

3 моменту прийняття в 2015-му Паризька угода досі залишалася документом певною мірою «розмитим». Вона не містила чітких вказівок навіть про те, як звітувати країнам про викиди та про виконану роботу по їхньому зменшенню так, щоб дані були однотипними і дозволяли аналізувати прогрес у цьому питанні. І от цю проблему вирішило прийняття “книги правил” кліматичної угоди. Щоправда, у найбільш дискусійному питанні – методиці розрахунків при торгівлі квотами на шкідливі викиди – країни так і не дійшли згоди, залишивши його на наступне засідання, яке пройде за рік у Чилі.

Загалом, цьогорічні кліматичні переговори надій не виправдали. Про це заявляють міжнародні та українські екологічні організації, адже наукові підрахунки прогнозують світове потепління на 3,3 С° при впровадженні поточних планів країн-учасниць угоди. А значить треба уже говорити про максимально допустиму межу потепління до 2050 року у півтора градуси, а не два, передбачених угодою. Екологи наголошують: аби реально протистояти змінам клімату, країни мають посилити свої національні внески у міжнародні кліматичні домовленості і поступово переходити на 100 % відновлюваної енергії в загальному споживанні [2].

Головна особливість Паризької угоди, що вона не примушує країни ні до чого конкретного. Країни, що її підписали, визнали загрозу зміни клімату і погодилися їй протидіяти. Як саме протидіяти – кожна країна визначає самостійно. Перед підписання Паризької угоди сторони угоди мали визначити так звані Національно-визначені внески (НВВ або ж NDC – Nationally determined contribution), у яких визначали, на скільки вони планують знизити парникові викиди. Оскільки презентовані НВВ не відповідали цілям Паризької угоди, та призвели б підвищення глобальної температури на +3° С, країни заявили про перегляд своїх внесків. Остаточні НВВ будуть презентовані на COP 26 наприкінці 2020 року – в рік, коли Паризька угода вступить у силу. Більше про це ми детальніше розповімо у наступних матеріалах.

Саме цей механізм і відрізняє Паризьку угоду від Кіотського протоколу: замість накладання зобов'язань, угода дозволяє кожній країні самостійно оцінити свою здатність скоротити викиди та прийняти таку мету, яка буде і реалістичною, і амбітною. Свої внески та рівень досягнення цілей країни презентуватимуть на наступних конференціях.

Угода також не передбачає механізмів, які би примушували сторони її дотримуватися. Виконання зобов'язань залежить від політичної волі та

совісті керівників країн. Однак існує «не-каральний» комітет, який оцінює внески країн та виступає зі щорічною доповіддю. Крім того, НВВ кожної країни має переглядатися щоп'ять років, в ідеалі – у бік більш амбітного.

Крім загальної цілі, угода містить також специфічні положення. Вона передбачає, зокрема, що розвинені країни підтримуватимуть менш розвинені як у боротьбі зі зміною клімату, так і в адаптації до неї. Боротьба або ж пом'якшення – це зменшення та обмеження викидів парникових газів, тобто робота з причинами. А заходи з адаптації – це зменшення вразливості до наслідків.

Загалом угода акцентує на добровільності, прозорості, амбітності та кооперації країн для досягнення цілей угоди. Про співпрацю, наприклад, йдеться у шостій статті угоди. Одна з можливостей для країн – інвестувати у дружні до клімату підприємства чи заходи на території інших країн, але використовувати результат для досягнення своєї цілі. Таким чином загальна кількість викидів знижуватиметься, а досягнення цілей стане для країн ще більш вигідним.

У шостій статті ці можливості прописані в загальних рисах. Остаточні механізми будуть затверджуватись під час Конференції сторін (COP 25). Складність полягає у тому, щоб, по-перше, забезпечити прозорий механізм презентації своїх результатів. Якщо країна проводить заходи зі зниження парникових викидів за кордоном та враховує їх як своє досягнення, існує ризик, що країна, в якій ці заходи проводяться, продублює це і як своє. Таких ризиків необхідно уникнути. Крім того, оскільки кожна країна встановлює свої цілі самостійно, наявність цього механізму може зробити їх менш амбітними. Адже встановивши меншу мету, країна швидше її досягне і зможе отримати більше вигоди згодом.

Подібні механізми існували і в попередньому Кіотському протоколі. Однак вони були недосконалими, і це призвело до того, що країни почали торгувати своїми квотами на викиди замість реально зменшувати свій вплив на клімат. За механізмами протоколу, країни, які не досягли своїх цілей зі скорочення викидів, могли заплатити тим, які «перевиконали» план, і використати придбаний «надлишок», щоб компенсувати свою «нестачу». Тож зараз країни намагаються домовитися так, щоб механізм, передбачений шостою статтею, стимулював до скорочення викидів.

Крім цього, угода містить положення щодо пристосування (адаптації) до зміни клімату, особливо акцентуючи увагу на підтримці країн, що розвиваються, та тих, які особливо вразливі до згубних наслідків – наприклад, малі островні країни. Вона також підкреслює важливість розробки та передачі нових технологій та інформування населення щодо проблеми зміни клімату.

Угода вступила в силу, коли її ратифікували 55 країн, відповідальні за 55 % викидів. Її дія починається вже наступного, 2020 року. До травня країни мають закінчити розробку своїх Національно-визначених внесків та представити їх на COP 26.

Науковцями підтверджено що переломний момент настане 2030 році. Якщо до того часу країни не зможуть скоротити свої викиди в половину, досягнення цілей Паризької угоди до кінця сторіччя стане неможливим. Саме тому, зараз влада країн має об'єднатися з громадськістю, науковцями, бізнесом та обрати курс на скорочення викидів. Якщо країнам не вдасться досягти мети, то світ стикнеться з щораз гіршими наслідками зміни клімату: частішими надзвичайними погодними явищами, нестачею води та продовольства, аномальною спекою, хворобами, затопленням значних територій через підняття рівня моря та, як наслідок, появу мільйонів кліматичних біженців. Про те, які території в Україні можуть постраждати до кінця століття, читайте у нашому проекті «Вода близько» [1].

Україна має скористатися усіма можливостями та механізмами, які передбачає імплементація Паризької кліматичної угоди. У результаті країна отримає значне скорочення викидів парникових газів, зменшення споживання традиційних енергоресурсів, збільшення частки відновлюваних джерел, модернізацію економіки, підвищення добробуту громадян. Про це повідомив Голова Держенергоефективності Сергій Савчук під час круглого столу "Ратифікація Паризької угоди: що далі?", організованого Комітетом Верховної Ради України з питань ПЕК 22 липня.

«Зменшення енергоспоживання, залучення "зелених" інвестицій і послаблення змін клімату - це взаємопов'язані питання, які працюють в одній площині. Для України, залежної від імпортованих енергоресурсів, критично необхідно скористатися можливостями Паризької угоди. Тому запевняю, що Держенергоефективності безпосередньо і цілеспрямовано підтримує усі напрямки, задекларовані у цій угоді», - наголосив Сергій Савчук.

Сергій Савчук також нагадав, що Україна досягла вже чималих результатів у напрямку зменшення споживання газу: «За два останні опалювальні періоди Україна зменшила споживання газу на 7,2 млрд куб метрів газу за трьома категоріями споживачів: населення, бюджетна сфера, теплокомуненерго. Іншими словами, це ті 7,2 млрд куб. м газу, які ми заощадили, ті CO₂, які ми не викинули в атмосферу, ті валютні ресурси, які залишилися в країні».

У ході виступу Голова запевнив учасників круглого столу, що Агентство у співпраці з усіма стейкхолдерами працюватиме над нормативно-правовими актами, пов'язаними із адаптацією положень Паризької угоди. "Ми готові і надалі брати активну участь у розробці національної кліматичної політики, у тому числі довгострокової стратегії низьковуглецевого розвитку,

оновленої енергетичної стратегії", - зазначив він та додав, що при цьому обов'язково необхідно враховувати пріоритетні питання: підвищення енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії.

Сергій Савчук також наголосив, що потрібно інтенсифікувати діалог з Green Climate Fund, який спеціалізується на фінансуванні проектів зі зменшення викидів парникових газів. «Варто з'ясувати можливі шляхи співпраці та розбудови спроможності України для отримання фінансування з даного джерела», - підкреслив він та додав, що Агентство також готове долучитися до підготовки та участі України у 22-й конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP 22), яка відбудеться у листопаді цього року в Марракеші, Марокко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політика vs. Зміна клімату. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://ecoaction.org.ua/polityka-vs-zmina-klimatu.html>

2. Що важливого в «книзі правил» Паризької угоди? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2604424-a-parizka-klimaticna-ugoda-mae-sens-bez-ucasti-ssa.html>

3. Паризька кліматична угода - можливість для України бути у світовому тренді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.kmu.gov.ua/news/249209857>